

MESEČNI NARATIVNI IZVEŠTAJ O SVIM AKTIVNOSTIMA DRUŠTVA SUDIJA SRBIJE U AVGUSTU 2004. GODINE

I SARADNJA SA MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

- U Pragu je od **1. do 15. avgusta** 2004. godine u organizaciji OEBS-a -Misija u Srbiji i Crnoj Gori -Odeljenje za vladavinu prava i ljudska prava i Odeljenje za reformu pravosuđa, održan dvonedeljni kurs za obuku o ljudskim pravima. Cilj ovog seminara bio je da se pravosuđe u Republici Srbiji osposobi za primenu međunarodnog prava u oblasti zaštite ljudskih prava kroz dvonedeljni intenzivni kurs. Seminar je održan u Centru za pravosudnu obuku Instituta za pravnu inicijativu za Centralnu i Istočnu Evropu (CEELI). Iako je na seminaru prioritet dat ECHR i ICCPR, obuka je obuhvatala i razumevanje drugih relevantnih međunarodnih instrumenata koji pomažu u tumačenju ovih osnovnih instrumenata. Prijavu za učešće na seminaru podnelo je preko 400 sudija, a odabrano je 25 sudija čiji je sastav odgovarao teritorijalnom principu zato što su seminaru prisustvovali sudije Vrhovnog suda Srbije, Ustavnog suda Srbije, Višeg trgovinskog suda, okružnih i opštinskih sudova iz cele zemlje. I po nacionalnom sastavu grupa je bila raznolika jer je u njoj bilo sudija Srba, Bošnjaka, Mađara, Bugara, Albanaca.

Učesnici su na seminaru mogli da se upoznaju i približe osnovna znanja iz oblasti ljudskih prava kao i njihovu zaštitu u okviru Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Evropske konvencije o ljudskim pravima, Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni i postupanja. Sudijama su predavanja držali ugledni profesori iz Amerike, Ukrajine i Češke. Tokom kursa sve sudije su bile podeljene u manje grupe kojima su rukovodili moderatori, pa je na taj način, i primenom interaktivne metode uz aktivno učešće i diskusiju svih učesnika omogućeno brzo i lako sticanje znanja u ovoj oblasti. Posebno zanimljiva i vrlo uspešna bila je improvizacija suđenja pred Evropskim sudom za zaštitu ljudskih prava. Po završetku seminara sudije su bile dužne da dostave planove o budućim aktivnostima u koje su trebala biti ugrađena saznanja i iskustva stečena na kursu. Jedan od rezultata seminara je projekat koji je napisan i prihvaćen od svih učesnika uz obavezu da po povratku, bude dostavljen Ministarstvu pravde RS, Pravosudnom centru i Vrhovnom sudu Srbije.

Opšti utisak i ocena svih učesnika je da je ovaj seminar izuzetno uspeo posebno zahvaljujući odličnoj organizaciji, predavačima i uslovima u kojima se odvijao.

II INFORMATOR DRUŠTVA SUDIJA SRBIJE

U avgustu je izdat tematski broj Informatora, u kojem je radna grupa iz projekta «Pravci izmena ZPP» prenela svoja iskustva sa studijskog putoivanja u Nemačku. Ova poseta je organizovana uz finansijsku podršku Nemačke fondacije za međunarodnu pravnu saradnju, čiji koordinator g-din Christian Hueck već nekoliko godina radi na projektima sa Društvom sudija Srbije i praosudem u Srbiji uopšte.

Svrha boravka radne grupe u Nemačkoj je bila upoznavanje sa nemačkim građansko procesnim pravom i nemačkom sudskom praksom, ne samo u vezi sa parničnom postupkom, već i u vezi sa organizacijom sudova.

Delovi iz izlaganja nemačkih sudija su preneti u ovaj tematski broj, a posebno neki pravni instituti i rešenja koja po svojoj jednostavnosti i efikasnosti mogu da se primene i u našem pravnom sistemu.

III SEKCIJA ZA KRIVIČNO PRAVO

17.avgusta je održan radni sastanak Sekcije za krivično pravo, na kojoj su prisustvovali sudije Aleksandar Trešnjev, Omer Hadžiomerović, Zoran Marković i Zoran Tejić. Predmet sastanka je bilo zauzimanje stava Društva sudija Srbije o izmenama ZKP, kao i Zakona o zaštiti svedoka u krivičnom postupku.

Međutim, zbog kratkog roka, Sekcija nije bila u mogućnosti da se izjasni o Zakonu o zaštiti svedoka u krivičnom postupku, o čemu je obavешteno Ministarstvo pravde, dok će o ZKP-u dati mišljenje naknadno.

Predloženo je da se o ZKP-u održi okrugli sto krajem septembra, ukoliko to obaveze i materijalne mogućnosti budu dozvoljavale, o čemu će taakođe kasnije da bude doneta odluka.

IV IZMENE ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU

Radna grupa je privela kraju ovaj projekat, pripremom završnog teksta izmena ZPP. U tom tekstu su sažete sve pisane primedbe, kao i predlozi, komentari i diskusije učesnika pet javnih rasprava, koje su od februara do jula 2004.godine održane u Beogradu, Nišu, Novom Sadu, Kragujevcu i Velikom Gradištu. U tim raspravama je učestvovalo 146 institucija vezanih za rad pravosuđa, i to sudovi sa područja 28 okružnih sudova (od ukupno 30), odnosno 98% sudova, 11 trgovinskih sudova (69%), svi pravni fakulteti (100%), 6 advokatskih komora (od 9, tj.66%), 9 nevladinih organizacija (USAID, ABA CEELI, GTZ, IRZ, OSCE, Delegacija Evropske Komisije u SCG, Savet Evrope, Danski Institut za ljudska prava). Učestvovalo je 10 predstavnika pravobranilaštava, Ministarstvo pravde, Udruženje tužilaca Beograda, itd.

II OBUKA

Obuka za rad na računaru i časovi engleskog jezika

U okviru ove obuke upitnici sa ponuđenim terminima dostavljeni su upravama Vrhovnog suda Srbije, Ustavnog suda Srbije, Okružnog suda u Beogradu, Višeg trgovinskog suda, Trgovinskog suda u Beogradu, I, II, III, IV, i V Opštinskog suda u Beogradu, i otpočela je prijava zainteresovanih kandidata.

III MEDIJI O DRUŠTVU SUDIJA SRBIJE U JULU

»NIN « je 29. jula objavio specijalni dodatak o Društvu sudija Srbije

Za razliku od ostalih zemalja u tranziciji, mi smo Društvo sudija dobili pre demokratskih promena

Društvo sudija Srbije osnovano je aprila 1997. godine, kao reakcija na ponašanje pojedinih sudija u sporovima povodom čuvene krađe lokalnih izbora. Sve je počelo javnim oglašavanjem pet sudija Vrhovnog suda i čuvenim tekstom "Ne pristajem!" sudije Zorana Ivoševića, koji je bio i prvi predsednik Društva. To je ohrabrilo i druge sudije da se okupe oko jedne ideje za odbranu i unapređenje profesije i njenog dostojanstva.

Osnovni cilj formiranja Društva je zalaganje za nezavisno, nepristrasno i efikasno sudstvo, promovisanje prava kao struke i nauke, unapređenje propisa. Društvo je osnovano kao sekcija pri Udruženju pravnika Srbije. Ideja je naišla na otpor tadašnje vlasti, pa je ubrzo zatim MUP Srbije odbio zahtev Društva za upis u registar. Tu odluku potvrdio je i Vrhovni sud Srbije početkom 1998. Tako je Društvo sudija praktično proglašeno ilegalnom organizacijom. Uskraćivanje prava sudijama da se udružuju bilo je početak otvorenog obračuna sa novoosnovanim društvom.

"Na ovo Društvo se nije gledalo sa simpatijama od strane predstavnika vlasti", kaže Omer Hadžimerović i dodaje: "Posle presude o odbijanju registracije, praktično je počeo progon sudija - članova Društva. Tadašnji ministar pravosuđa sudija Dragoljub Janković i predsednik Vrhovnog suda Balša Govedarica naredili su da predsednici sudova sazovu kolegijume i pred svima, svakog pojedinačno pitaju da li je član Društva sudija, da mu predoče da može biti razrešen ukoliko se izjasni da je član. Dakle, to je bila jedna žestoka hajka i to na način koji je imao za cilj da ponizi ljude u sudstvu. Neki predsednici sudova su to i sproveli." Završilo se tako što je tridesetak sudija razrešeno mimo ustavne i zakonske procedure, bez prethodne odluke Vrhovnog suda. Među njima su bili: Vida Škero, Leposava Karamarković, Gordana Mihajlović, Rada Dragičević, Zoran Ivošević... Time je rad Društva praktično zamro.

Odmah posle 5. oktobra 2000. formiran je inicijativni odbor za obnovu rada Društva. Narodna skupština poništila je odluke o nezakonitom razrešenju sudija i oni su vraćeni na posao. Održana je skupština na kojoj su izabrani novi organi, usvojen novi Statut a jula 2001. Društvo je konačno registrovano.

Od ukupno 2 400 sudija u Srbiji, njih 1 800 su članovi ovog društva.

Po Statutu, član Društva može postati svaki aktivni i penzionisani sudija, koji se ne bavi aktivno nekim drugim poslom.

Rezultati dosadašnjeg rada potvrđuju da je Društvo sudija Srbije ozbiljna strukovna organizacija. Osim Statuta, sudijskog kodeksa, popularno nazvanog "Standardi sudijskog ponašanja", Društvo je, uz podršku Ministarstva pravde i Fonda za otvoreno društvo, priredilo Vodič kroz sudove Srbije, namenjen građanima i Sudski vodič za medije, a u aprilu ove godine utvrdilo je Predlog za ustavno utemeljenje nezavisnosti i položaja sudstva u Srbiji, kao svoj doprinos predstojećim ustavnim promenama. Taj predlog definiše nezavisnost i samostalnost sudova i sudija kao nosilaca sudske vlasti i garancije njihove nezavisnosti; utvrđuje jasne razlike između vršenja sudske vlasti i sudske samouprave koja reguliše unutrašnju organizaciju, disciplinsku odgovornost sudija, izbor, razrešenja i drugo.

Sadašnji predsednik Društva je Zoran Marković, sudija Okružnog suda u Zaječaru.

»NIN « je 29. jula objavio intervju Omera Hadžimerovića

U svetu ne postoji nijedan ustav koji proklamuje zavisno sudstvo, ali to nije garancija njegove nezavisnosti

Sudija Okružnog suda u Beogradu Omer Hadžimerović je član Upravnog odbora Društva sudija, a donedavno je bio predsednik Upravnog odbora, što je najviša funkcija u Društvu. Član je Visokog saveta pravosuđa u prethodnom sazivu, Saveta za reformu pravosuđa, koji je postojao u vreme prethodne vlade i predstavnik Srbije u Konsultativnom savetu sudija Evrope pri Evropskom savetu.

Kako se sadašnja vlast odnosi prema Društvu sudija?

- Najkraće, ako je do 5. oktobra Društvo sudija bilo zabranjeno, proganjano, moj je utisak da je posle petooktobarskih promena bilo ignorisano. Nije dobilo mesto koje bi trebalo da ima, pre svega u reformi pravosuđa. Ne može se reći da nije bilo saradnje, pre svega sa Ministarstvom pravde. Ali je saradnja u celini bila na simboličnom nivou. Organizovali smo zajedničke okrugle stolove u vezi sa izmenom seta pravosudnih zakona. Međutim, zaključci koje smo usvojili, prilikom izmene zakona nisu uvažavani. Što bi rekao narod: veliki promet, mala zarada. Mnogo smo radili, ali nismo ostvarili ciljeve za koje se zalažemo. U tom procesu Društvo je izgubilo neke značajne članove koji su bili simboli ovog društva (Ivošević, Karamarković...). Otišli su iz pravosuđa na jedan neprimeren način.

Društvo sudija je pokrenulo projekat za nezavisnost sudstva. Dokle se stiglo?

- Naš projekat je u završnoj fazi. On treba da reguliše ustavni položaj sudstva. Pokrenuli smo široku raspravu o položaju sudstva. Upravni odbor je sačinio polazne osnove, održali smo četiri okrugla stola. Sačinili smo radni tekst na osnovu te rasprave. Uključili smo profesore fakulteta, predstavnike ministarstva, odbora za pravosuđe, eksperte koji su dali mišljenje o našem predlogu. Na osnovu toga usvojili smo konačan predlog ustavnih odredbi, koji ćemo predati odboru za ustavna pitanja. Kontaktirali smo sa predsednikom Skupštine Predragom Markovićem da bi se Društvo sudija uključilo u taj posao.

Šta su garancije nezavisnosti sudstva?

- To se u načelu posmatra kao nezavisnost sudske u odnosu na dve druge grane vlasti. Princip podele vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, zahteva njihovu samostalnost i ravnopravnost. Sudska vlast do sada nije bila ravnopravna. Suštinske garancije da će sudstvo biti stvarno nezavisno, mogu biti pravne i nepravne. Pravne su one koje su sadržane u Ustavu i zakonu i one moraju da budu snažnije nego do sada. Da budu šire obuhvaćene i preciznije određene u Ustavu, jer su ustavne garancije čvršće i jer se Ustav ređe menja nego zakon. Jedanput postavljene ustavne garancije zakonom se ne mogu menjati. Dosadašnje nisu bile dovoljne, jer su bile dosta neprecizne. Mi smo zemlja u tranziciji. Ugled sudstva je prilično poljuljan.

Nepravne garancije zavise od društvenih, političkih, ekonomskih prilika, nivoa političke i pravne kulture. Vrlo je važna i ličnost sudija i u tome Društvo sudija mora da ima značajnu ulogu.

Navešću jedan primer. Mi smo ustavne garancije o nezavisnosti imali i do 5. oktobra, a i posle njega. Jedna od garancija je i postupak prestanka sudijske funkcije, odnosno razrešenja sudija. I pre i posle 5. oktobra Ustav je predviđao da sudiji ne može da prestane funkcija dok Vrhovni sud ne utvrdi da zaista postoje razlozi za razrešenje. Međutim, jedan broj sudija je razrešen, prestala im je funkcija bez odluke Vrhovnog suda, čime je prekršen Ustav. Nažalost, to se događalo i posle 5. oktobra. Penzionisanje sudija u vreme "Sablje" nije išlo po Ustavu, nije bilo odluke Vrhovnog suda, odnosno Velikog personalnog veća. Znači, ustavne garancije nisu dovoljne, moramo da stvaramo klimu da se one poštuju. Kada govorimo o tim društvenim garancijama, svesni smo da je kod nas vrlo nizak nivo političke kulture - i kod građana, ali nažalost i kod predstavnika vlasti, pa i kod nekih sudija. Moramo svi da delujemo zajedno, da menjamo svest, a to je najteže promeniti.

Da li su sudije jedinstvene u stavu da to treba menjati?

- Tokom diskusije bilo je raznih stavova, ali ovaj je usaglašen. Ličnost sudija takođe je jedan od nezaobilaznih elemenata garancije nezavisnosti. Ukoliko nemate sudiju kao nezavisnu ličnost, nećete imati nezavisno sudstvo, bez obzira na ustavne garancije. Političari često govore da ne vrše pritisak na sudstvo, da im ne pada na pamet da pozivaju sudiju telefonom i daju uputstva kako da sudi. Iz toga su izvlačili zaključak da je sudstvo nezavisno. To je flagrantno kršenje zakona. Ako je to tako jednostavno, onda se problem može rešiti tako što ćemo sudijama ukinuti telefon. I dobićemo nezavisno sudstvo. Ali, naravno, nezavisno sudstvo nije to. Moraju postojati čvrste garancije i one se u praksi moraju poštovati.

A da li sada imamo nezavisno sudstvo?

- Ne, nemamo!

Posle petooktobarskih promena usvojen je paket pravosudnih zakona koji sistemski rešavaju položaj sudstva, status sudija, organizaciju pravosuđa i javnog tužilaštva. Taj paket je stupio na snagu 1. januara 2002. i predstavlja značajan napredak u odnosu na stanje pre 5. oktobra, jer približava sudstvo nezavisnosti. Učinjen je jedan korak, ali ne i dovoljan. Problem je što je on usvojen kao rezultat kompromisa između DSS-a i DS. Pogodba je bila: vi glasajte za naš Zakon o radu, a mi za vaš set pravosudnih zakona. Čista politička trgovina! To ne ukazuje da je zakon loš, ali nije dobar metod i ilustruje odnos prema pravosuđu. Nedostatak je i što nije bilo javne rasprave. Nije bila data mogućnost ni Udruženju sudija, tužilaca i drugim nevladinim organizacijama da daju svoj doprinos. Ipak, bez obzira na način donošenja, taj zakon ima neka dobra rešenja koja su nas približavala garancijama nezavisnosti. Tu se pre svega misli na zakon o Visokom savetu pravosuđa, formiranje tog tela i njegovu ulogu u postupku izbora sudija i javnih tužilaca. Kasnije su ti zakoni više puta menjani, uvek tako što su se sužavale garancije nezavisnosti. Visokom savetu je oduzeto pravo predlaganja predsednika sudova i to je vraćeno izvršnoj i zakonodavnoj vlasti, što je Ustavni sud proglasio neustavnim.

Šta se dogodilo posle odluke Ustavnog suda?

- Zakon je izmenjen. Formirano je Veće za pitanja sudske uprave, koje je nadležno da predlaže izbor i razrešenje predsednika sudova. Ustavni sud je i to proglasio neustavnim. Najnovijim izmenama zakona to je ponovo vraćeno Visokom savetu pravosuđa.

Načelno gledano, izmene koje su sada usvojene, predstavljaju dobar korak u smislu što nas vraćaju na rešenja iz januara 2002. Ono što je loše, nije učinjen korak napred, da se više približimo evropskim i svetskim standardima. Visoki savet pravosuđa još uvek nije koncipiran da ispunjava sve one standarde koje je postavio Savet Evrope. Taj set zakona treba dorađivati.

Moje mišljenje je da mi zapravo još nemamo reformu pravosuđa. Imali smo veliki broj izmena. Zakoni su menjani često da bi se rešio neki dnevno-politički problem, što je vrlo opasno. A i ne možemo svaku izmenu nazivati reformom. Država nema nacionalnu strategiju u reformi pravosuđa. Kada se usvoji takva strategija, onda svi mi možemo da nađemo svoje mesto.

Šta još utiče na nezavisni status sudija?

- Materijalni status. Sve se odvijalo u okviru Ministarstva finansija i Odbora za pravosuđe. Drugi su procenjivali koje su potrebe suda, a sud u tom postupku nije učestvovao. Neki sudovi su stali sa radom, jer nisu mogli da plate poštarinu ili su im telefoni isključeni. Zato mora da se obezbedi učešće sudstva u kreiranju budžeta. Na primer, u Makedoniji su to regulisali kroz sudski budžet u okviru državnog budžeta. Plate sudija su bile niske, što je dovodilo do njihovog odlaska. Otvaralo se polje za korupciju. Do 5. oktobra sama država korumpirala je svoje sudije. To je bio specijalni vid korupcije, jer je država tako nagrađivala neke poslušne sudije - oni su dobijali stanove, kredite, dok drugi to nisu mogli da ostvare. To je bio mehanizam preko koga se vršio snažan pritisak na sudstvo. A sve je bilo propisano zakonom. Stambene probleme je takođe rešavalo ministarstvo, a niko nije znao po kojim kriterijumima.

Treći mehanizam preko koga se vršio snažan uticaj na nezavisnost sudstva i sudija, bila je uloga predsednika sudova. Zbog načina izbora sudija, pa i predsednika sudova, gde su politički kriterijumi bili odlučujući, za predsednike sudova često su postavljeni politički kadrovi. Oni su pravili godišnji raspored sudija, mogli su da ga menjaju i na taj način kažnjavaju neposlušne sudije, da ih premeštaju na druge poslove, da raspoređuju predmete, da usmeravaju predmete prema podobnim sudijama, da oduzimaju predmete, itd. Imali su velika ovlašćenja.

Napredak koji je ostvaren posle 5. oktobra kroz Visoki savet pravosuđa, nije dovoljan, jer ni taj savet nije formiran prema standardima. U pogledu materijalne nezavisnosti pravosuđa nije učinjeno dovoljno. Kod uloge predsednika sudova, usvojeno je dobro rešenje jer Zakon predviđa precizne postupke pri godišnjem rasporedu sudija i raspodele predmeta. Ali, to se u praksi ne poštuje. Očigledno je da je uloga predsednika sudova još značajna. Izmene zakona su uvek vršene u pravcu vraćanja nadležnosti izvršne i zakonodavne vlasti u izboru predsednika sudova. Drugim rečima, još uvek postoji interes politike da ima svoje ljude na predsedničkim funkcijama.

Postoji li rešenje bar za deo problema koje ste naveli?

- Mora se napraviti razlika između sudske vlasti i sudske samouprave. Na primer, sudija kada sudi, vrši sudsku vlast. Ali, kada se sudije sastanu da ocene nečiji rad, da predlože nečije

napredovanje, da naprave godišnji raspored poslova u sudu, onda ne postupaju kao vlast nego kao sudska samouprava, koja je u funkciji nezavisnosti. Njima se, dakle, poveravaju ti poslovi da bi se sprečio uticaj politike u tim segmentima. Tu nije napravljena jasna razlika. Članove Visokog saveta pravosuđa biraju sudije Vrhovnog suda. Vrhovni sud je po Ustavu najviši sudski organ u državi. Ali, on nije najviši organ sudske samouprave. Pobrkanе su babe i žabe. Važno je razgraničiti sudsku vlast od sudske samouprave da bi se znalo šta je čija nadležnost. Dakle, sve što je posao sudske samouprave treba dati tom najvišem telu, kao, na primer, Visokom savetu pravosuđa. U tom pravcu treba doradivati zakone.

Problem je i što se ne pravi razlika između nezavisnosti i odgovornosti sudija. U većini zemalja u svetu za sudije postoji disciplinska odgovornost i mi se zalažemo da se ona uvede i kod nas. Do sada to nije postojalo, mogli ste da budete sudija, ili da budete razrešeni. Između odgovornog i ponašanja koje zahteva razrešenje, postoji široka lepeza ponašanja koja nisu ni jedno ni drugo. Ona do sada nije bila sankcionisana, a i te kako je potrebna. To je posao sudske samouprave. Visoki savet pravosuđa će uvoditi odgovornost, ali će istovremeno garantovati nezavisnost.

Poslednjim izmenama formiran je pri Vrhovnom sudu Nadzorni odbor od pet sudija Vrhovnog suda. Koja je njihova uloga?

- Oni mogu, po prijavama građana ili samoinicijativno, da izvrše kontrolu sudskih predmeta. Ukoliko utvrde nepravilnosti, mogu da predlože disciplinsku meru ili razrešenje. Nedostatak ovoga je što nije razrađena sama disciplinska odgovornost. Mi smo u predlogu predvideli da to bude ustavna kategorija. Jer, kao ustavna će trajati, a neće biti zloupotrebljena za uticaj na sudije. Kada se sudije izbore za sve garancije, moraćе da se suoče same sa sobom. Da bi ličnost sudije bila nezavisna, potrebno je, pre svega, da ima široko obrazovanje, da razume društvene, ekonomske, političke, socijalne probleme. Mora da poznaje propise.

Ja sam bio član Visokog saveta pravosuđa do pre mesec dana. Meni i jednom broju članova prestao je mandat samom odredbom zakona. Zakon o Visokom savetu pravosuđa predviđa mandat od pet godina, striktnе razloge za prestanak članstva u Visokom savetu i proceduru. To su garancije koje članovima saveta i sudijama treba da pruže nezavisnost i jako je loše što nam je novim zakonom presečen mandat. To je neustavno. Ispada da posle svakih izbora možemo menjati zakon i birati nove ljude.

Jedan broj nosilaca pravosudnih funkcija nedavno nije reizabran, jer ih je osporila jedna poslanička grupa, iako ih je Visoki savet pravosuđa predložio. O čemu se tu radi? Da li bi javna ocena rada pomogla boljem rešenju takvih slučajeva?

- Mi ovako ne znamo da li je bilo nepravilnosti u njihovom radu, dok ne postoji zvanična kompetentna ocena. To je stav jedne političke stranke koji je možda tačan, a možda i nije. Zato je nužna procedura za utvrđivanje nepravilnosti. Vrlo je opasno ako to ostane nedorečeno i zbog javnosti i zbog drugih nosilaca pravosudnih funkcija. Jer, sutra će svako videti sebe u toj situaciji. Taj način ne uvodi pravu odgovornost u radu, već više poslušnost. Rad svakog nosioca pravosudnih funkcija treba da podleže proveru, ali nezavisnoj, objektivnoj i stručnoj. To je standard. Ovi tužioci nisu razrešeni, nego nisu ponovo izabrani. Ali, efekat je isti. Ne treba tako da se radi. I njima i javnosti treba da bude jasno o čemu je reč.

Stanjem u sudstvu su svi nezadovoljni - građani, sudije, političari... Da li je to nezadovoljstvo opravdano?

- Jedinstven je stav da je stanje u pravosuđu loše i to nije sporno. Da bismo rešili probleme, moramo utvrditi razloge takvog stanja. Svi želimo reforme ali pod uslovom da se mi ne menjamo. Uvek su drugi krivi. E, ovde je krivo i pravosuđe. I u sadašnjem zakonskom okviru pravosuđe može da bude efikasnije. Kada je reč o dužini trajanja postupka, mora se videti zašto. Vrlo često se stvar pojednostavljuje. Svodi se na zaključak da će sve biti rešeno promenom korumpiranih sudija. Naravno, u njima jeste deo problema, ali i u okruženju i u propisima. Usmeravanje aktivnosti samo na jedno polje neće rešiti problem. Slikovito rečeno, ako je pravosuđe zagađeno jezero, pa su ribe u njemu oslepele zato što je voda zagađena, mi jezero nećemo očistiti time što ćemo ubaciti zdrave ribe. I one će oslepeti ako se jezero ne očisti. Moramo očistiti vodu.

Ili drugi primer: mi tražimo efikasno pravosuđe. Opet pritiskamo sudije da rade bolje. Ne možemo iz suve drenovine da iscedimo mnogo. Na primer, ako proizvodimo automobil u "Zastavi", možemo povećati disciplinu, podići stručnost, efikasnost... Ali i kada sve to postignemo, finalni proizvod će biti "jugo", ne "mercedes". Mi moramo sve menjati, a ne samo jedan segment. Postoje razlozi koji dovode do dugog trajanja sudskog postupka. Oni su, s jedne strane, subjektivni, ali s druge strane, objektivne prirode. Subjektivni su: nezadovoljavajući kvalitet sudija zbog načina izbora, zbog toga što nije bilo mogućnosti za stručno usavršavanje, već su prepušteni sami sebi. Društvo sudija je zajedno sa Ministarstvom pravde osnovalo Centar za edukaciju sudija. Treba ljude motivisati za rad kroz platu, mogućnost napredovanja... Zbog lošeg statusa veliki broj iskusnih sudija u poslednjih deset godina napustio je pravosuđe.

Objektivni razlozi su: zastareli procesni zakoni koji omogućuju prolongiranje, opstrukciju sudskog postupka, procesnu nedisciplinu..Treba menjati zakone, alat kojim sudije rade. Znači, efikasnost sudskog postupka ne zavisi samo od suda. Na primer, krivični slučajevi zavise od rada policije, koliko je ona efikasna u prikupljanju dokaza. Zatim od tužilaštva. Mora se utvrditi opšta slika šta je sve uzrokovalo probleme. I motivisati sudije. Unaprediti rad policije, pošte..., postoje tu brojni uzroci. Ni sudstvo ne može da bude bolje nego što je okruženje.

Ustavni sud je neke propise donete u vreme vanrednog stanja proglasio neustavnim. Kako to izgleda iz ugla sudske prakse?

- Mi ovde imamo ozbiljan problem pri donošenju zakona. S jedne strane je nerazumevanje problema a s druge, greška u metodologiji. Prva faza je politička odluka. Druga je ekspertska, gde sede stručnjaci koji daju odgovor na zahtev političara, da li je nešto moguće ili nije. Dešava se da nešto što se traži već postoji u zakonu ali se ne primenjuje. A ono što treba urediti, mora biti usklađeno sa Ustavom, sa međunarodnim standardima. Mora biti primenljivo, efikasno. Sledeća faza je promena pratećih propisa, zatim formiranje institucija, zapošljavanje ljudi, obezbeđivanje prostora... Tek tada zakon može da funkcioniše. Kod nas je praksa da se zakoni usvajaju odmah posle prve faze, dakle posle političke odluke dobijate zakon. Nema ekspertske rasprave. Posledica toga je činjenica da Ustavni sud vrlo često te zakone proglašava neustavnim, jer oni nisu usaglašeni sa međunarodnim standardima. Ili, jednostavno, nisu primenljivi. Zato je procedura donošenja zakona vrlo važna. To je posao političara. Ali stručni deo treba prepustiti ekspertima. Kod nas se politika suviše meša.

Specijalni sud, organizovani kriminal i politika

Ako imamo krivično delo u kome postoje i politički elementi, onda će politike biti i u suđenju, srazmerno njenom učešću u događaju. Pošto su nosioci izvršne i zakonodavne vlasti političari, to je nezavisnost od uticaja politike skoro nemoguća. Prema članu 6. Evropske konvencije, sud mora uvek da bude nezavisan. Suština je da li je sud koji sudi za organizovani kriminal nezavisan. Ne postoji nikakva razlika u suđenju za organizovani kriminal u odnosu na druga suđenja. Ova suđenja su samo tehnički izmeštena u Specijalni sud. Mislim da propisi koji uređuju organizaciju i postupak nisu na nivou na kome bi trebalo da budu. Morali bi da budu znatno unapređeni. Prvo u pogledu organizacije posebnog odeljenja Okružnog suda. To nije dobro pravno postavljeno.

Kod organizovanog kriminala je u principu teško otkriti i obezbediti dokaze. Postupak je u nadležnosti policije i tužilaštva. Zbog toga u većini zemalja u svetu postoje specijalna tužilaštva i posebne policijske jedinice koje se time bave. Ali, u malom broju zemalja imate posebne sudove. Jer, zapravo kod suđenja ne bi trebalo da bude ništa sporno, kada imate obezbeđene dokaze. Znači, naši propisi treba da daju ovlašćenja policiji i tužilaštvu pod kontrolom suda, da otkriju ta dela i obezbede dokaze. Onda neće biti problema. Sudu moraju da se obezbede: sigurnost sudija, tužilaca i svih učesnika u postupku. To traži odgovarajuću zgradu, obezbeđenje, opšte bezbednosne uslove. Treba unaprediti propise o tom posebnom odeljenju, a to je deo strategije o kojoj smo govorili.

Naši propisi su sada takvi da ovo posebno odeljenje Okružnog suda u Beogradu, po mom mišljenju, nije u punoj meri ni odeljenje Okružnog suda, a nije u celosti ni poseban sud. Ni vino, ni voda - nego špricer. Ne znamo kakav je njegov pravni status. Ima elemente i jednog i drugog. Dakle, te nedoumice treba otkloniti propisima i u javnosti stvoriti utisak da će se jasno videti da je taj sud nezavisan, nepristrasan i da ne može da se vrši nikakav uticaj na njega. Ono što je loše je što sudije u to odeljenje raspoređuje predsednik suda, a mi ne znamo po kom kriterijumu. Nemamo zakon. Ja ne dovodim u pitanje integritet ni tih sudija, ni predsednika koji ih je rasporedio. Govorim o jednom propisu koji nije dovoljno jasan i transparentan da mi svi to vidimo. Pojavio se veliki broj zahteva za izuzeće sudija, i specijalnog tužioca, što je uglavnom korišćeno kao sredstvo opstrukcije i produženja postupka. Ali, pošto je to česta pojava, možemo da se zapitamo da li to nije nepoverenje prema instituciji specijalnog tužioca. I prema instituciji posebnog odeljenja. Zato se taj pravni okvir mora promeniti kako bi status tog odeljenja bio potpuno jasan.

»Blic « je 24. avgusta objavio izjavu Radmile Dragičević Dičić

MAFIJA SPREMALA UBISTVO SUDIJA

Dvoje sudija Specijalnog suda za organizovani kriminal u Beogradu dobilo je posebne mere obezbeđenja posle dojava da su im životi ugroženi, saznaje „Blic“ od izvora u MUP-u Srbije.

- Zaštita sudija i van zgrade u kojoj rade jeste sistematsko pitanje koje bi moralo da se reši. Mislim na sve sudije i ne samo na one koji su u Specijalnom sudu. Opasnost nije samo u trenutku suđenja već ona traje tokom čitave sudijske karijere. Presuđuje se ljudima koji dobijaju visoke zatvorske kazne, a njihove pretnje dolaze i iz zatvora. Takav slučaj smo imali ranije u praksi. Osuđenik je iz zatvora angažovao ekipu da ubije sudiju. Na sreću, to se saznalo i tako sprečilo - ističe za „Blic“ sudija Radmila Dragičević-Dičić, predsednik skupštine Društva sudija Srbije.

Ona kaže da se njene kolege trude da ne razmišljaju o mogućim problemima, niti pričaju o tome.

- Neophodno je da se profesionalno radi - ističe Dičićeva. - Uz ovu profesiju ide stepen rizika. Ali, rekla bih da naše sudije odlikuje hrabrost.

Siniša Važić, v.d. predsednik Okružnog suda u Beogradu, kaže za „Blic“ da osuđenici najčešće prete sudiji u trenutku izricanja kazne.

- Dešava se da u tom trenutku usledi reakcija. U Okružnom sudu vode se procesi za ozbiljne delikte, a u skladu s tim su i kazne. Sudi se malo ozbiljnijim kriminalcima i kada neko dobije 10-15 godina, svakako da mu nije svejedno. Ima tu jake emotivne obojenosti. U najvećem broju slučajeva sve ostane na pretnji koja je izrečena u trenutku izricanja presude. A onda se ohlade strasti i okrivljeni čekaju drugostepenu odluku - kaže Važić.

Govoreći o iskustvima sudija, naš sagovornik objašnjava da je reakcija na pretnje ipak individualna, ali da najveći broj njegovih kolega „ipak prihvata i pretnje i pritiske kao deo profesionalnog angažmana“.

- Mi ovde ne delimo bombone nego zatvorske kazne. To je nešto što je deo rizika posla. Sudije se, ukoliko dožive neprijatnost, obrate ili meni ili obezbeđenju i traže pojačano obezbeđenje i na ulazu u zgradu i na ulazu u sudnicu. To je deo procedure dozvoljen zakonom i često se primenjuje. A upravo taj utisak da država deluje preventivno često i smiri strasti - ističe Važić.

On kaže da sudije Okružnog suda ponekad zatraže dodatno obezbeđenje, „u jednom danu možda dva ili tri puta, a onda sledećih deset dana nijednom“.

- Nema pravila, nekada se to događa i u nekom banalnom predmetu koji nije poznat široj javnosti.

Sudijama ne mora da bude prećeno direktno da bi se osećali neprijatno. Važić kaže da i podnesci koji idu u sudske spise, a koje pišu stranke, neke sudije mogu doživeti kao pritisak.

- Imate vrlo neprijatne podneske. U njima se insinuiraju sudiji tipa: „Znam ja zašto ste vi tako presudili jer ste to uradili tamo za nekoga, zbog veze“... Ali sve to ne bi trebalo da utiče na sudije. To je deo posla. To je kao kada bi ste pitali hirurga da li se plaši krvi - kaže naš sagovornik.

Sudije i tužioci imaju i jedno nepisano pravilo. Po njemu je bolje da se ne priča javno i puno o nekim konkretnim pretnjama. Razlog je jednostavan: nikada se ne zna kako će to i na koga

uticati da se „pokrene“, jer onaj koji trenutno preti sudiji obično nije jedini koga je taj sudija u svojoj karijeri poslao u zatvor.

- Zna, svi smo mi mahom porodični ljudi. Svaka pretnja, iako trenutno ne osećaš strah, ipak ostavlja trag - kaže naš sagovornik iz Specijalnog tužilaštva, koji ne želi da mu pominjemo ime, a koji je i sam doživeo neke pritiske.

Zgrada poznata kao Palata pravde, u kojoj su smešteni najvažniji beogradski sudovi, nema „sreću“ Specijalnog suda, iako se iz njenih sudnica odlazi iza rešetaka na poprilično dug period. Po kazivanju Siniše Važića, kroz Palatu godišnje prođe oko dva miliona ljudi.

- Ne mislim da je naša zgrada dobro obezbeđena. Svako ko je ušao u Palatu pravde može posle ulaza da ode do bilo čijeg kabineta bez ikakve naknadne provere i kontrole. Mi nemamo nijednu video kameru - kaže Važić za „Blic“ i dodaje da postoji projekat za dodatno obezbeđenje zgrade, ali da taj projekat stoji i čeka.

- Mnogo košta, ipak je to video nadzor za osam spratova - kaže Važić.

Naš sagovornik obavlja dužnost predsednika Suda oko dva i po meseca. On kaže da za to vreme nije upućena nijedna ozbiljna pretnja nekom od sudija.

Radmila Dragičević-Dičić kaže da bi, kada su u pitanju predmeti poput onih u Specijalnom sudu, trebalo da zaštita bude organizovana i šire i da se takav vid obezbeđenja ustroji.

- Postavlja se pitanje obezbeđenja kuća i automobila sudija i tužilaca. U okviru policije trebalo bi da postoji posebno odeljenje koje će se baviti obezbeđenjem činovnika pravosuđa. Ta vrsta ugroženosti i opasnosti zaposlenih u pravosuđu je specifična. Koliko znam, naša policija preduzima nešto u smislu edukacije svojih ljudi, pa su u te svrhe dolazili neki eksperti iz drugih zemlja - kaže Dičićeva.

Lidija Karalejić
Menadžer kancelarije
Društva sudija Srbije